

ON – NIEOBECNY

Ona – sama sobie winna

Spoleczno-kulturowe uwarunkowania
przemocy seksualnej wobec kobiet
na przykladzie medialnych i kulturowych
narracji o przemocy

Aniołkiem nie była.¹”

Pewnie dawałam facetowi jakieś
niewłaściwe sygnały.

Przez pół roku analizowaliśmy artykuły prasowe w „Gazecie Codziennej. Fakt” i tygodniku „Polityka”, a także najpopularniejsze: piosenki, premiery filmowe, programy telewizyjne (serial *M jak Miłość* i program rozrywkowy *Taniec z gwiazdami*)² oraz komentarze internautów.

Efektem tego badania jest raport ***On – nieobecny. Ona – sama sobie winna. Społeczno-kulturowe uwarunkowania przemocy seksualnej wobec kobiet na przykładzie medialnych i kulturowych narracji o przemoc.***

**Zaraz tam wielki gwałt,
presadza baba.**

“**Okazało się, że jest
pijana.**”

**Prawdopodobnie
została zgwałcona.**”

**Ta pani próbuje
nas szantażować.**

Dlaczego interesowaliśmy się przemocą wobec kobiet?

Ponieważ to kobiety stanowią ponad 90% osób doświadczających przemocy, a mężczyźni ponad 90% sprawców³.

Dlaczego na przedmiot badań wybraliśmy teksty kultury?

Ponieważ odzwierciedlają one, a jednocześnie kształtują społeczną wizję seksualnych relacji między kobietami i mężczyznami oraz przestrzeganie przemocy seksualnej.

**Wydaje mi się, że mu
świnie podłożyli.**”

¹ Wszystkie cytaty pochodzą z tekstów kultury objętych badaniem.

² Dobór próby badawczej typowy.

³ B. Gruszczyńska, *Kobieta-ofiara przestępstw w badaniach kryminologicznych*, konferencja „Pomoc kobietom-ofiarom przestępstw”, Sejm RP, marzec 2013, s. 1; statystyki policyjne <http://www.statystyka.policja.pl>.

Mężczyźni

sprawcy/oskarżeni o przemoc seksualną

Głos jest częściej oddawany oskarżonym/sprawcom przemyce seksualnej – mężczyznom i/lub osobom świadczącym na ich korzyść. Oznacza to, że relacjonowana jest ich wersja zdarzeń oraz są cytowani bezpośrednio i pośrednio.

Patrz raport i m.in. „Fakt”, artykuły nt. skazanego za gwałt prezydenta Olszyna.

Pozycja: **prestiż, pieniądze i władza** oskarżonego/sprawcy – mężczyzny jest podkreślana i działa na jego korzyść. Oznacza to, że tekst wielokrotnie przywołuje ogólnie cenione i szanowane cechy, funkcje pełnione przez oskarżonego/sprawcę przemyce seksualnej.

Patrz raport i m.in. „Fakt”, artykuły nt. oskarżonego o molestowanie seksualne Kamila Durczoka.

W samej **konstrukcji językowej** brakuje sprawcy przemyce seksualnej – mężczyzny, szczególnie w przypadku strony biernej użytej bez dopełnienia, np. kobieta została zgwałcona. Problemem jest trudność znalezienia synonimu dla słowa „gwałt”, co skutkuje używaniem określeń, które akcentują seksualny charakter aktu, np. gwałt – obcowanie seksualne, a nie jego przemocowy charakter.

Patrz raport i m.in. „Fakt”, artykuły na temat Anaid zgwałconej przez Krystiana.

Rekomendacje

Zachowaj prawną zasadę domniemania niewinności oskarżonego, **rezygnuj ze społecznej zasady domniemania winy** osoby doświadczającej przemyce – kobiety.

Zastanów się, na których cechach osoby oskarżonej/sprawcy – mężczyzny skupiasz się i dlaczego. Zastanów się, na których cechach osoby doświadczającej przemyce – kobiety skupiasz się i dlaczego.

Kobiety

osoby doświadczające przemyce seksualnej

Głos jest rzadziej oddawany osobom doświadczającym przemyce – kobietom i osobom świadczącym na ich korzyść. Oznacza to, że ich wersja zdarzeń nie jest relacjonowana albo jest relacjonowana jako wątpliwa oraz że cytowane są ich wypowiedzi sporadycznie lub nie są cytowane wcale.

Patrz raport i m.in. „Fakt”, artykuły nt. skazanego za gwałt prezydenta Olszyna.

Kontekst zdarzenia działa przeciwko osobie, która doświadcza przemyce. Oznacza to, że wąski kontekst – skąpo przywoływane informacje nt. osoby doświadczającej przemyce – kobiety sprzyja stereotypowej ocenie i skutkuje przerzuceniem na nią odpowiedzialności za przemoc.

Patrz raport i m.in. Gang Albanii.

Brak informacji o osobie, która doświadczyła przemyce seksualnej – kobiecie skutkuje opisywaniem jej określeniami sugerującymi jej anonimowość, np. kobieta, ona. W wielu przypadkach występuje w liczbie mnogiej, np. pracownicy. Czasami tylko jako bezpodmiotowa strona czynności, np. seks za zwolnienie koleżanki z pracy.

Patrz raport i m.in. „Polityka”, artykuł o aferze korupcyjnej skupionej naokoło Jana Burego.

Oddaj głos osobie – kobiecie, która doświadczyła przemyce – niech mówi o sobie i za siebie.

Im bardziej złożony kontekst sytuacji, tym większe zrozumienie i mniejsze tendencje do obwiniania osoby – kobiety doświadczającej przemyce – dlatego **nie poprzestawaj na skrótach i uproszczeniach**.

Gdy opisujesz lub czytasz o przypadku przemyce seksualnej, spróbuj wyjść poza pojedynczy przypadek, zastanów się nad **systemowymi i społecznymi przyczynami zjawiska**, sprawdź czy istnieją jakieś tendencje.

Odpowiedzialność za przemoc seksualną

Zachowana zostaje prawna zasada domniemania niewinności osoby oskarżonej – mężczyzny i społeczna zasada domniemania winy osoby doświadczającej przemyce – kobiety. Oznacza to, że osoba doświadczająca przemyce seksualnej przedstawiana jest jako winna/odpowiedzialna za tę przemoc.

Patrz raport i *M jak Miłość*, odcinek o napaści seksualnej i „Polityka”, artykuł o pigułkowym gwałcie.

Przemoc seksualna wobec kobiet ulega zrelatywowaniu. Oznacza to, że sam akt przemyce seksualnej, gdy dotyczy kobiet jest umniejszany, przedstawiany jako coś mniej groźnego, mniej poważnego niż przemoc. Przystaje być określaną przemocą, a zaczyna być np. romantycznym uczuciem lub niepożądanym zachowaniem.

Patrz raport i m.in. Gang Albanii, komentarze internautów.

Prowadzenie narracji o przemyce seksualnej w ten sposób skutkuje przenoszeniem odpowiedzialności i winy ze sprawcy na osobę – kobietę doświadczającą przemyce. Odbyna się to na różne sposoby od obwiniania wprost: „po co tam poszła?”, przez oskarżenia i pomówienia: „próbuję szantażować”, do wyłącznego obarczania konsekwencjami – „karą”: „nienawidzę siebie”. Tymczasem sprawca, nawet jeśli udowodniono mu winę, wielokrotnie otrzymuje głos by móc zaprzeczyć: „jestem niewinny”.

Zapraszamy do lektury całego raportu dostępnego na stronach:

www.nastawnia.com.pl/mocprzemocy, w zakładce **materiały**

www.punktwidzenia.org.pl, w zakładce **do pobrania**

w/MOC PRZEMOC

Raport powstał w ramach projektu **Moc w przemoc** realizowanego ze środków programu Obywatele dla Demokracji, finansowanego z Funduszy EOG.

organizacja

matronaty

